គណៈកម្មាធិការសំរបសំរួលរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍

កិច្ចប្រជុំលើកទី៨ ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ២០០៦

"ការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស"

ថ្លែងដោយ

ឯកឧត្តម អ៊ូ ឱរ៉ាត រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងផែនការ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

សូមគោរព :

ឯកឧត្តម ប្រធានអង្គប្រជុំ

ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី

ខ្ញុំនឹងធ្វើការជំរាបជូនអង្គប្រជុំ អំពីទិដ្ឋភាពរួមនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស ដោយផ្តើមចេញពីទស្សនៈរួមរបស់ក្រសួងផែនការ ។ នៅក្នុងករណីដែលត្រូវឱ្យមានការបំភ្លឺលំអិតបន្ថែម សហការីរបស់ខ្ញុំមកពីក្រសួង-ស្ថាប័នជំនាញពាក់ព័ន្ធ នឹងអាចធ្វើការជំរាបនិងបំភ្លឺជូនអង្គប្រជុំបាន ។

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៧ រហូតមកដល់ប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ក្រសួងផែនការធ្លាប់បានទទួលខុសត្រូវក្នុងការរៀបចំ *របាយការណ៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្សរបស់កម្ពុជា* នៅក្នុងគំរោងមួយដែលមានការជួយឧបត្ថម្ភដោយ UNDP ។ ដោយពុំមានការបង្ហាញហេតុផលច្បាស់លាស់ UNDP បានបញ្ឈប់ការគាំទ្រដល់ការរៀបចំរបាយការណ៍នេះ ហើយបច្ចុប្បន្ននេះកំពុងសុំឱ្យស្ថាប័នផ្សេងទៀតធ្វើកិច្ចការនេះវិញ ។

ការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស គឺជាការធ្វើមានការរីកចំរើនលើគ្រប់ទិដ្ឋភាព ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការរស់នៅរបស់មនុស្ស ។ ការងារនេះ មានលក្ខណៈពហុវិស័យ ហើយក៏ជាលទ្ធផលនៃការខិតខំប្រឹងប្រែងស្រុះគ្នាលើវិស័យជាច្រើនផងដែរ ។ យើងអាចពិនិត្យមើលលើ ការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស ដោយផ្តើមចេញពីគោលទស្សនៈផ្សេងៗគ្នា ដូចជា :

- ការបង្ហាញដោយសង្ខេបអំពីសូចនាករសំខាន់ៗ សំរាប់រយៈពេលពិសេសណាមួយ ។
- ការប្រៀបធៀបសូចនាករសំខាន់ៗទាំងនេះ ជាមួយនឹង សូចនាករសំខាន់ៗរបស់ប្រទេសដទៃក្នុងពិភពលោក ដូចដែលធ្លាប់បានធ្វើឡើងជាប្រពៃណី តាមរយៈ*របាយការណ៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្ស* ដែលផលិតដោយ UNDP ។ ការប្រៀបធៀបនេះ នាំទៅដល់ការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់មួយ ដែលជាទូទៅ បង្កឱ្យមានការមិនសប្បាយចិត្តយ៉ាងខ្លាំងពីសំណាក់ប្រទេសជាច្រើន ។

- ការប្រៀបធៀបសូចនាកររបស់ប្រទេសមួយ ជាមួយនឹងសូចនាករដូចគ្នា នៃបណ្ដាប្រទេសរីកចំរើន នៅពេលដែល ប្រទេសរីកចំរើនទាំងនោះ ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសមួយទៀតនោះ ។ ការធ្វើបែបនេះ នឹងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទិន្នន័យពី ពីរ-បី សតវត្សរ៍មុន ។
- ការសិក្សាអំពី ល្បឿន លក្ខណៈ និងការគ្រប់ដណ្ដប់ របស់ការរីកចំរើន ដែលត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើងនៅក្នុងដំណាក់កាលណាមួយ ។

ក្រៅពីទស្សនៈទាំងបួនខាងលើ ខ្ញុំជឿថា របៀបចុងក្រោយមួយទៀតដែលយើងអាចយកមកប្រើ ដូចជារបៀបដែលខ្ញុំរៀបរាប់ខាងក្រោមនេះ នឹងអាចជាវិធីមួយ ដែលមានលក្ខណៈប្រាកដនិយម និងសមហេតុផល សំរាប់ការវាយតំលៃពីការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសណាមួយ ជាជាង ការវាយតំលៃតាមតែរយៈ ការបង្ហាញដោយសង្ខេបអំពីសូចនាករសំខាន់ៗ ដែលនាំឱ្យមានការដាក់ឈ្មោះឱ្យប្រទេសនានា ដោយប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ទិទាន ដូចជា ពាក្យ "ផុយស្រួយ" ជាដើម ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ខ្ញុំសូមជំរាបអង្គប្រជុំ ដោយសង្ខេបអំពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃវឌ្ឍនភាពក្នុង *ការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស* នៅកម្ពុជា ។

ដោយបានជាប់ជាចំណាប់ខ្មាំងនៃភាពមិនអំណោយផលផ្នែកភូមិសាស្ត្រនយោបាយ នាទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៦០ និង ឆ្នាំ១៩៧០ ហើយបន្ទាប់មកបានធ្លាក់ចូលទៅក្នុងរបបប្រល័យពូជសាសន៍មួយ ដែលបានកើតចេញមកពីភាពមិនអំណោយផលនេះ សូចនាករនៃ*ការអភិវឌ្ឍន៍មនុស្ស* របស់កម្ពុជាមានលក្ខណៈអាក្រក់បំផុត នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៩ នៅពេលដែលកម្ពុជាត្រូវបានរំដោះផុតពីរបបនេះ ។ ស្ថានភាពរបស់សង្គមជាតិនាពេលនោះ បានស្ថិតនៅក្រោមលេខសូន្យ ។ ដោយបានចាប់ផ្ដើមពីស្ថានភាពនេះ និងទោះបីជាមានការផ្ដាច់ចេញពីសហគមន៍អន្តរជាតិអស់រយៈពេល១៨ឆ្នាំក៏ដោយ កម្ពុជាបានងើបឡើងវិញដោយខ្លួនឯងជាជំហានៗ ដោយមានការប្ដេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ក្នុងការដឹកនាំសង្គមជាតិ ។

គិតចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩ ជាពិសេស ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៣ នៅពេលដែលការធ្វើពហិការមិនត្រឹមត្រូវចំពោះជំនួយអន្តរជាតិមកដល់កម្ពុជា ត្រូវបានបញ្ចប់ ហើយសំខាន់ជាងនេះទៀត ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៨ នៅពេលដែលកម្ពុជាបានទទួលនូវសន្តិភាពផ្ទៃក្នុងនិងស្ថេរភាពនយោបាយដោយខ្លួនឯង សូចនាករ*ការអភិវឌ្ឍន៍មនុស្ស* របស់កម្ពុជា នៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាព បានបង្ហាញឱ្យឃើញថា *ការអភិវឌ្ឍន៍មនុស្ស* នៅកម្ពុជា មានការរីកចំរើនយ៉ាងខ្លាំង ។ ការកែលំអរនិងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលក្ខខណ្ឌនិងជីវភាពរស់នៅរបស់មនុស្ស គឺជាគោលដៅចំបងរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលបានគ្រប់គ្រងប្រទេសជាបន្តបន្ទាប់ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩ មក ។

សូមយើងទាំងអស់គ្នាបានពិនិត្យមើលសូចនាករមួយចំនួននៅក្នុង*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ* ដែលរហូតមកទល់ពេលនេះមិនមានការប្រែប្រួលគួរឱ្យកត់សំគាល់ទេ បើយើងសង្កេតមើលលទ្ធផលទាំងឡាយនៃ *អង្កេតប្រជាសាស្ត្រនិងសុខភាពឆ្នាំ២០០៥ នៅកម្ពុជា* ។

នៅក្នុងវិស័យសុខាភិបាល អត្រាមរណៈកុមារបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ពីកំរិតដ៏ខ្ពស់មួយនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៩ មកនៅត្រឹម ៩៥នាក់ក្នុងចំណោមកំណើតរស់ ១.០០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ហើយបានធ្លាក់ចុះរហូតដល់ ៦៥នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ។ អត្រាមរណៈមាតា ក៏មានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងលឿនដែរ គឺពីកំរិតដ៏ខ្ពស់នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៩ មកនៅត្រឹម ៤៣៧នាក់ក្នុងចំណោមកំណើតរស់ ១០០.០០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ហើយក៏មិនបានពីការធ្លាក់ចុះគួរឱ្យកត់សំគាល់នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ។ ស្ថានភាពនេះ បានកើតឡើងដោយសារវារណបមួយចំណែកទៅនឹងហេតុផលថា សូចនាករនេះមិនបង្ហាញឱ្យឃើញពីការប្រែប្រួលរបស់វាភ្លាមៗ ហើយទាមទារឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរពេលវេលាដ៏វែង ដើម្បីកំណត់បាននូវការផ្លាស់ប្តូរមួយដែលអាចធ្វើការវាស់វែងបាន ។ អត្រានៃការសំរាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាល ដែលមានការបណ្តុះបណ្តាលត្រឹមត្រូវ បានកើនឡើងពីលេខសូន្យនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ទៅដល់ ៣២% ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ហើយបានកើនឡើងទៅដល់ ៤៤% ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ។ ប្រការដែលគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងបំផុតនោះគឺ អត្រាឆ្លងហ៊ីវ/អេដស៍ ដែលបានចាប់ផ្តើមក្នុងសម័យ UNTAC ពីឆ្នាំ១៩៩២ ដល់ ១៩៩៣ បានធ្លាក់ពី ៣% ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ មកនៅត្រឹម ១.៩% ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ ។

នៅក្នុងវិស័យអប់រំ អត្រាសិក្សានៅបឋមសិក្សាទៅតាមក្រុមអាយុនីមួយៗ បានកើនឡើងពីលេខសូន្យក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ទៅដល់ ៨៥% ក្នុងឆ្នាំ ២០០០ ហើយបានកើនឡើងដល់ ៩១.៣% ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ។ សំខាន់ជាងនេះទៀត សមាមាត្រនៃក្មេងស្រី ដែលបានចុះឈ្មោះចូលរៀន ហើយបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅបឋមសិក្សា ទៅតាមក្រុមអាយុនីមួយៗ បានកើនបន្តិចម្តងៗ ។ ស្ថានភាពការសិក្សាក្នុងកំរិតខ្ពស់ជាងបឋមសិក្សា មានការប្រែប្រួលជាវិជ្ជមាន ទោះបីជាមានការកើនឡើងជាជំហានៗក៏ដោយ ដោយមានចំនួនក្មេងស្រីកាន់តែច្រើនឡើង នៅក្នុងប្រព័ន្ធអប់រំ ។ ការអប់រំកំរិតឧត្តមសិក្សា បាននិងកំពុងបង្កើនធនធានមនុស្សជំនាញក្នុងប្រទេស នៅក្នុងវិស័យជាច្រើន ។

ចំពោះកំណើនម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច កម្ពុជាកំពុងបោះជំហានទៅមុខ ក្នុងជំហានមួយដ៏លឿន ។ ផសស បានកើនឡើងក្នុងអត្រាប្រមាណ ៧% ប្រចាំឆ្នាំ ហើយនៅក្នុងពេលចុងក្រោយនេះ បានឡើងដល់កំរិតខ្ពស់បំផុតគឺ ១៣.៤% ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ទោះបីជាថ្លៃប្រេងអន្តរជាតិមានការកើនឡើងយ៉ាងខ្ពស់ក៏ដោយ ។ បន្ទាប់ពីមានការកែតំរូវកំណើនប្រជាជន ចំណូលក្នុងប្រជាជនម្នាក់បានកើនឡើងពីកំរិតទាបបំផុត នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៧៩

ដល់ ៨៩៧,០០០រៀល ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ហើយត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថាមានការកើនឡើងដល់ ១,៦ លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ។ អតិផរណាត្រូវបានរក្សាឱ្យមានលំនឹង ។ អត្រាប្តូរប្រាក់ជាមួយនឹងរូបិយប័ណ្ណបរទេសត្រូវបានរក្សាឱ្យមានស្ថេរភាព ។ ទោះបីជាការនាំចេញសំលៀកបំពាក់ វិស័យទេសចរណ៍ និងការងារសំណង់ បានរួមចំណែកយ៉ាងច្រើននៅក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច វិស័យក្នុងស្រុកដទៃទៀត ដូចជា វិស័យ កសិកម្ម ក៏បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សំគាល់ផងដែរ ។

កម្មវិធីស្តារនិងកែលំអហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជាពិសេស ការតភ្ជាប់ទៅតំបន់ជនបទ បានសំរួលឱ្យមានច្រកចូលទៅដល់តំបន់ដាច់ស្រយាល សំរាប់សេវាកម្ម និងលំហូរទំនិញទៅមកសំរាប់ទីក្រុងទៅជនបទ ។ ការកែលំអនិងការពង្រីកប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ បានជំរុញឱ្យមានកំណើននៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ត្រង់ទៅដល់អ្នកក្រ ។ វិស័យទូរគមនាគមន៍ក្នុងនិងក្រៅប្រទេស បានកើនឡើងនៅក្នុងល្បឿនមួយដ៏លឿន ។

ការរីកចំរើនជាវិជ្ជមានទាំងនេះ ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ តាមរយៈការធ្លាក់ចុះយ៉ាងលឿននៃភាពក្រីក្រ ។ ប្រជាជនទាំងមូលនៃប្រទេស បានស្ថិតនៅក្រោមកំរិតភាពក្រីក្រ បើគិតតាមការប្រើប្រាស់ចាំបាច់កំរិតអប្បបរមាសំរាប់មនុស្សម្នាក់ ។ កំរិតនៃភាពក្រីក្រនេះ បានធ្លាក់ចុះពីកំរិតប្រមាណ ៤៧% ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ហើយស្ថិតក្នុងកំរិត ៣៥% ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ។ ការលុបបំបាត់ភាពក្រីក្រគឺជាអទិភាពខ្ពស់បំផុតរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលបានដឹកនាំប្រទេសជាបន្តបន្ទាប់ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩មក ។

កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ដែលខ្ញុំបានលើកឡើង ក៏បានរាប់បញ្ចូលនូវ ការកើនឡើងនិងការលើកកំពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃជីវភាពរស់នៅ ។

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនិងរបបនយោបាយពហុបក្ស បានរីកចំរើនឡើង ហើយបានចាក់ឫសជ្រៅនៅក្នុងសង្គមជាតិកម្ពុជា ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសភាតំណាងរាស្ត្រទាំងបីលើក ឆ្នាំ១៩៩៣ ១៩៩៨ និង២០០៣ បានប្រព្រឹត្តទៅដោយជោគជ័យ ដោយមានការទទួលស្គាល់ពីអ្នកសង្កេតការអន្តរជាតិ ថាជាការបោះឆ្នោតដោយសេរីនិងយុត្តិធម៌ ក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាល គិតចាប់តាំងពីការចុះឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតរហូតដល់ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០២ យើងបានរៀបចំការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ សំរាប់ឃុំ-សង្កាត់ ១.៦២១ ។ ការបោះឆ្នោតនេះក៏ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដែរថា បានប្រព្រឹត្តទៅដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ ។ សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់យើង ។ ដោយផ្តើមចេញពីប្រព័ន្ធឃោសនាតែមួយនាទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ ដែលគ្រប់គ្រងផ្ទាល់ដោយរដ្ឋាភិបាល ស្ថាប័នប្រព័ន្ធឃោសនាជាច្រើន ក្នុងនោះមាន ទូរទស្សន៍ វិទ្យុ និងសារព័ត៌មាន បានរីកដុះដាលយ៉ាងច្រើន

ដោយមានសេរីភាព និងគ្មានការភ័យខ្លាច ក្នុងការបញ្ចេញនូវព័ត៌មាន ទស្សនៈ និងការរិះគន់ ចំពោះគោលនយោបាយនិងសកម្មភាពទាំងឡាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនិងអង្គការសង្គមស៊ីវិល បានចូលរួមនៅក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់នៃជីវភាពរស់នៅ ហើយប្រតិបត្តិការ និងទទួលនូវមូលនិធិពីក្រៅប្រទេស ដោយមិនមានការពិនិត្យពី ឬការដឹងឮពីរដ្ឋាភិបាល ។

យើងសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងខ្លាំងចំពោះជំនួយដ៏ធំធេងពីសហគមន៍អន្តរជាតិ ក្នុងនោះ មានជំនួយជា ហិរញ្ញវត្ថុ ចំណេះដឹងជំនាញ និងការផ្តល់យោបល់ ដែលបានជួយសម្រួលយ៉ាងច្រើនដល់វឌ្ឍនភាពរបស់យើង ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៣ រហូតមកទល់ពេលនេះ ។

យើងបានដំណើរការរហូតមកដល់ពេលនេះ នៅលើមាគ៌ានៃវឌ្ឍនភាព គឺមិនមែនដោយសារការជំរុញលើកទឹកចិត្តពីក្រៅប្រទេស ហើយក៏មិនមែនដើម្បីបំពេញចិត្តអ្នកដទៃផងដែរ ហើយរឹតតែមិនមែនដើម្បីទទួលនូវការសរសើរពីអ្នកដទៃថែមទៀតផង ។ យើងបានធ្វើកិច្ចការទាំងអស់នេះ ដោយផ្តើមចេញពីទំនុកចិត្តយ៉ាងខ្ពស់របស់យើង ក្នុងការធ្វើអ្វីៗទាំងអស់ ដែលយើងយល់ថាត្រឹមត្រូវសំរាប់ប្រទេស និង ប្រជាជនរបស់យើង ដោយមិនគិតពីទស្សនៈអវិជ្ជមានពីក្រៅប្រទេស ដែលបង្កប់នូវរបៀបវារៈនយោបាយនៅក្នុងនោះ ។ យើងមើលឃើញច្បាស់នូវផ្លូវដ៏វែងឆ្ងាយនិងលំបាកនៅចំពោះមុខយើង សំរាប់ការលើកស្ទួយប្រជាជនយើងឱ្យរួចពីភាពក្រីក្រ ។ យើងនឹងមិនបញ្ឈប់ការប្រឹងប្រែងរបស់យើង ដោយផ្តេកផ្តួលនៅលើជោគជ័យដែលយើងទទួលបានមកដល់ពេលនេះទេ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ បានជាយើងបានរៀបចំកសាង*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* ដែលមានសេចក្តីប៉ងប្រាថ្នាធំធេង ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈប្រាកដនិយម ដោយផ្អែកលើ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ* គឺជាផែនការមួយ ដែលកំណត់នូវលក្ខណៈតុល្យភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលជំរុញឱ្យមានកំណើន ដែលគាំទ្រដល់ជនបទ និងគាំទ្រដល់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ផែនការនេះធ្វើការបែងចែកធនធាន ៣៥%សំរាប់វិស័យសុខាភិបាលនិងអប់រំ ហើយកំណត់ធនធាន ៦០%សំរាប់តំបន់ជនបទ ។ យើងបានប្តេជ្ញាថានឹងធ្វើឱ្យការអនុវត្តផែនការនេះ សំរេចបានជោគជ័យនិងបានជួយយើងបន្ថែមទៀត ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សនៅកម្ពុជា ។ យើងស្នើសូមឱ្យសហគមន៍អន្តរជាតិជួយយើងនៅក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដ៏លំបាកចំពោះមុខនេះ ។

សូមអរគុណ !

Human Development Indicator	Unit	1993	2000	2005
Poverty Level	% of Population	100 (1979) 47	N/A	34.7
Women in Labour Force -- Agriculture	%	N/A	35 (1998)	52.50
-- Industries	%	N/A	44 (1998)	53.50
Awareness of violence against women as a crime	% of popln.		4.5	25
Per Capita Income	'000 riels	897	1,111	1,577
Infant Mortality Rate (0-1 age)	1,000 births	N/A	95	65
Under 5 Mortality Rate (0-5)	1,000 births	N/A	124	83
Underweight Children	%		45	36
Maternal Mortality Rate	100,000 births	N/A	437	N/A
Births Attended by Health Professional	%	N/A	32	43.8
Malaria Cases treated at PH Centres	Per 1,000		10.4	7.3
Malaria Cases Fatality Rate	%		0.37 (2004)	0.40
Prevalence of smear positive TB	Per 100,000	428 (1997)	269	214
TB Death Rate	Per 100,000	90 (1997)	N/A	N/A
HIV/AIDS Infection level		2.1 (1995)	3.0 (1997)	1.9 (2003)
Primary School Enrolment	% Total;Boys;Girls		83.8;50.8 44.3	91.3;93.0; 47.5
Education: Survival Rate 1-6	% Total;Boys;Girls		47.8;50.8 44.3	48.1;48.7; 47.5
Drinking Water access – rural	% of popln.		24 (1998)	41.6
Access to Sanitation -- rural	% of popln.		8.6 1996)	16.4